УДК 378.661.096:618.001.26

DOI: 10.22141/1997-2938.2.33.2017.107657

Гусев В.М., Дубіна С.О., Хапченкова Д.С., Бондаренко С.В.

Донецький національний медичний університет, м. Лиман, Україна

Шляхи оптимізації навчального процесу на кафедрі акушерства та гінекології у взаємозв'язку з організацією навчання з анатомії людини

Резюме. У статті розглянуто основні напрями оптимізації навчального процесу на кафедрі акушерства та гінекології вищого медичного навчального закладу у зв'язку із застосуванням наскрізного принципу побудови навчального плану та формуванням когнітивних і діяльнісних компетенцій під час вивчення анатомії людини.

Ключові слова: наскрізний принцип, навчальний план, акушерство і гінекологія, анатомія людини, навчальний процес

Навчання студентів у вищих навчальних закладах України з 2005 року здійснюється відповідно до основних положень Болонської конвенції щодо стандартизації підходів до організації навчального процесу і функціонування вищої школи в Європейському Союзі, одним з елементів якої є запровадження принципів кредитно-модульної системи (European Credit Transfer System) [1]. Довгостроковий ефект від реалізації заходів, передбачених зазначеною конвенцією, як очікується, полягає у поліпшенні якості підготовки фахівців, створенні єдиних критеріїв міжнародної освіти, забезпеченні однорідності освітнього простору в Європі через інструменти взаємного визнання дипломів. Разом із тим Болонська конвенція не обмежує вищі навчальні заклади країн-учасниць у виборі форм і методів досягнення цілей підвищення результативності освітніх послуг, що одночасно збільшує автономію вищих навчальних закладів у веденні академічної діяльності та підвищує відповідальність за реалізацію освітніх програм. Одним з найважливіших важелів надання якісної освіти за цих умов є програмування кожним вищим навчальним закладом процесу формування професійних компетенцій у студентів, яке в стратегічному вимірі проявляється у двох аспектах: чіткому визначенні

змісту згаданих компетенцій за результатами всього процесу навчання та розподілі навчально-дидактичних засобів їх формування в структурі освітніх програм. У той же час тактичний вимір формування професійних компетенцій реалізується засобами навчально-методичного забезпечення змісту кожної дисципліни освітньої програми.

Не викликає жодних сумнівів, що створення навчально-методичного комплексу дисципліни, застосування в освітньому процесі активних та інтерактивних методів навчання, інтеграція з практичною охороною здоров'я, вдосконалення кадрового потенціалу та матеріально-технічної бази кафедри сприяють підвищенню ефективності викладання дисциплін [2]. У свою чергу, під час педагогічного процесу акцентується увага на здатність і готовність до реалізації професійних знань, умінь, навичок у рамках представленої робочої програми дисципліни у професійній діяльності майбутнього фахівця [3].

Із 2014–2015 навчального року у Донецькому національному медичному університеті навчання проводяться за новими затвердженими освітніми програмами, що враховують вимогу оптимізації розподілу навчального матеріалу і засобів формування практичних умінь студентів-медиків між дисциплінами в

масштабі всього навчального плану. Це, в свою чергу, визначає необхідність формування наскрізної програми підготовки як з окремих клінічних дисциплін, так і у їх зв'язку з комплексом навчальних предметів із теоретичної медицини. Такий підхід до знань та умінь з акушерства та гінекології в ідеалі надає можливість отримати практичні навички, сформувати алгоритм клінічного мислення, що повинно забезпечити ефективну діагностику та обґрунтування принципів підходів до надання медичної допомоги при певних патологічних станах у вагітних і породіль з урахуванням знань із фундаментальної медицини.

При формуванні наскрізної програми з додипломної підготовки враховувались знання, отримані перш за все з таких дисциплін, як анатомія людини; гістологія, цитологія та ембріологія; фізіологія, патоморфологія; патофізіологія; радіологія, фармакологія, а також за такими клінічними дисциплінами, як оперативна хірургія та топографічна анатомія та ін. [3, 4]. Але використання наскрізної програми навчання визначає великі за обсягом теми та зменшення кількості годин аудиторної роботи порівняно із самостійною — позааудиторною. Цей факт підвищує вимоги до викладання окремих питань з дисциплін, спонукає до пошуку шляхів модернізації навчального процесу [2, 3].

Одним із таких шляхів є спільна з викладачами кафедри анатомії людини №1 розробка механізмів викладання окремих питань навчального матеріалу, поглиблене вивчення яких здійснюється на кафедрі акушерства та гінекології, однак з урахуванням базових знань щодо будови та структури анатомічних утворень, їх розширеної класифікації, які студенти отримують на молодших курсах із дисципліни «Анатомія людини». При цьому в процесі розробки таких механізмів враховувалися вимоги типових навчальних програм з клінічної дисципліни «Акушерство та гінекологія» і професійно орієнтованої фундаментальної дисципліни «Анатомія людини».

Зокрема, курс нормальної анатомії було посилено за рахунок підвищення клінічної спрямованості анатомічних знань в аспектах будови кісткового таза (визначення орієнтирів, що є межею між великим і малим тазом; вивчення зовнішніх і акушерських кон'югат; знайомство з тазомером; посилення уваги до особливостей жіночого таза порівняно з чоловічим, платипеллоїдної (плоскої) форми як різновиду вузького таза; сучасна класифікація найбільш поширених їх форм; типи сполучення кісток, їх вікові особливості у жінок). Актуальність поглиблених, клінічно орієнтованих знань з анатомії людини в цих питаннях натеper визначається збільшенням частоти діагностування вузького таза у жінок репродуктивного віку, що впливає на перебіг пологів і підвищує відсоток абдомінального розродження.

Модуль «Остеологія», в рамках якого розглядаються ці питання, складається для студентів медичного факультету з семи занять тривалістю 5,2 години кожне, що дає змогу більш детально вивчати зазна-

чені питання. Крім того, було організовано спільний методичний семінар двох кафедр, під час якого було конкретизовано вимоги до знань при вивченні питань акушерства та гінекології, які одночасно є вимогами до результатів навчання з відповідних питань анатомії людини.

Беручи до уваги вищезазначене, до робочої програми з предмета «Анатомія людини» були внесені певні зміни щодо тематики лекцій і практичних занять. Під час викладання використовуються відеопрезентації, атласи, плакати з анатомічними рисунками та муляжі кісткового таза для вимірювання та вивчення зовнішніх і акушерських кон'югат, методичні вказівки з даного розділу, термінологічний словник, набори тестових завдань для визначення початкового та вихідного рівня знань.

Розроблені співробітниками кафедри нормальної анатомії людини №1 тестові завдання з даної теми застосовуються на кафедрі акушерства та гінекології для визначення початкового рівня підготовки студентів 4-го курсу.

Під час занять на кафедрі акушерства та гінекології при вивченні даної теми з огляду на отримані знання з будови нормального кісткового таза жінки використовується інтерактивний підхід до навчання. Перед проведенням зовнішнього акушерського обстеження вагітних, з метою кращого засвоєння матеріалу проводиться розподіл на групи з 2–3 студентів, здійснюється вимірювання розмірів таза на собі.

Отже, співпраця фундаментальної та клінічної кафедри дає змогу підвищити рівень навчання й засвоєння студентами старших курсів окремих актуальних питань з акушерства та гінекології та в подальшому застосовувати отримані знання у своїй практичній діяльності.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів при підготовці даної статті.

Список літератури

1. Болонский процесс: нарастающая динамика и многообразие (документы международных форумов и мнения европейских экспертов) / Под науч. ред. В.И. Байденко. — М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2002. — 408 с.
2. Болонский процесс: середина пути / Под науч. ред. В.И. Байденко. — М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. — 378 с.
3. Болонский процесс: поиск общности европейских систем высшего образования / Под науч. ред. В.И. Байденко. — М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. — 210 с.
4. Складові галузевих стандартів вищої освіти напряму підготовки 1101 «Медицина» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа». — К.: Міністерство освіти і науки України, 2003. — 369 с.

Отримано 02.06.2017 ■

Гусев В.М., Дубина С.А., Хапченкова Д.С., Бондаренко С.В.
Донецкий национальный медицинский университет, г. Лиман, Украина

Пути оптимизации учебного процесса на кафедре акушерства и гинекологии во взаимосвязи с организацией обучения анатомии человека

Резюме. В статье рассмотрены основные направления оптимизации учебного процесса на кафедре акушерства и гинекологии высшего медицинского учебного заведения в связи с использованием сквозного принципа построения учебного плана

и формированием когнитивных и деятельностных компетенций в ходе изучения анатомии человека.

Ключевые слова: сквозной принцип; учебный план; акушерство и гинекология; анатомия человека; учебный процесс

V.M. Gusiev, S.O. Dubyna, D.S. Khapchenkova, S.V. Bondarenko
Donetsk National Medical University, Lyman, Ukraine

Ways to optimize the educational process at the department of obstetrics and gynecology in conjunction with the organization of training in human anatomy

Abstract. Training of students in the Ukrainian higher medical educational institutions since 2005 is carried out within priorities of the Bologna convention on ensuring comparability in the standards and quality of higher education qualifications in the European Union. In these conditions, one of the most important levers of granting quality education is programming the process of formation of professional competences by each higher education institution, which is implemented in two strategic (specification of maintenance of professional competences by results of all process of training and distribution of educational and didactic means of these competences development within a structure of educational programs) and at least one tactical (improvement of educational and methodical support to each educational module) aspects. Since 2014–2015, academic year training at the Donetsk national medical university is carried out according to new curricula, which consider the demand of optimization of distribution of a training material and tools of formation of practical abilities of medical students between educational modules on the scale of all training program. It, in turn, determines a necessity of formation of the cross-cutting program of training, both between certain clinical disciplines and in their conjunction with a set of modules on theoretical medicine. Such approach in application to knowledge and abilities on obstetrics and gynecology ideally gives the chance to create practical skills and an algorithm of clinical thinking, which are designed to provide effective diagnosis and justification of basic approaches to granting a medical care at certain pathological states in pregnant and parturient women taking into account knowledge of fundamental medicine. At the same time, the use of the cross-cutting program of training determines

the large volume of each subject lesson that in the conditions of reducing the number of classroom hours, as compared to the volume of independent work of students, causes requirements to teaching certain issues, as well as forces to look for ways to optimize the educational process. One of such ways was joint development of mechanisms of teaching certain elements of a training material by lecturers of obstetrics and gynecology department and human anatomy department. In this situation, the department of human anatomy provides basic knowledge on a structure of anatomic formations, their expanded classification, and then department of obstetrics and gynecology, without stopping repeatedly on these questions, deepens knowledge and improves practical skills. So, the course of normal anatomy was strengthened due to rising of a clinical orientation of anatomic knowledge in aspects of a structure of the pelvis (definition of reference points, which are borders between large and small pelvises; studying external and obstetric conjugates, acquaintance to a pelvimeter, emphasis on the features of a female pelvis, acquaintance to platipelloid forms, types of bone connection, age features of a female pelvis). Also, joint methodical seminar of two departments was organized. Requirements to the initial knowledge for studying the module of obstetrics and gynecology, which at the same time are results of training in appropriate sections of human anatomy, were concretized within this seminar. Thus, cooperation of fundamental and clinical department gives the chance to increase the level of practical questions' assimilation by students of older years and to optimize resources on their studying.

Keywords: cross-cutting principle; curriculum; obstetrics and gynecology; human anatomy; educational process